Vári Attila

Szalamandrák aranya

> *„A rendőrség beszüntette a körözését annak a fiatal párnak, akiket eredetileg egy ékszerész kirablásával, meggyilkolásával gyanúsítottak. Hónapok óta nem tudnak róluk semmit. Feltételezhetően még mindig szökésben vannak. Tudósítónk arról értesült, hogy megtalálták az igazi tettest, s így legrosszabb esetben is csak pénzbírsággal sújthatók azért, mert megszegték a lakhelyelhagyási tilalmat." Újsághír.*

Az öreg erdészt mindenki ismerte a fennsíkon. Szerették is, mert olyan történetei voltak, amelyeket talán már századokkal korábban is meséltek a havasi emberek, de az ő szájából minden igaznak tűnt, úgy hangzott minden, hogy az akár tegnap is megeshetett volna, vagy ha nem ma, hát holnap is történhetne.

Azokban az időkben, amikor a tél beálltával átjárhatatlanná váltak a szorosokban kacskaringózó utak, s még nem volt rádió és tévé, nem kötötte össze a fatelepeket telefon a világgal, a tűz köré telepedve farkasemberekről, hazajáró lelkekről, elrejtett kincsekről meséltek egymásnak.

Az öreg erdésznek nem kutya volt a társa, egy farkassal járta a hegyeket, s ha meg-megállt a juhászok nyári szálláshelyein, a szénégetők, vagy a meszesek kunyhóinál, mindenhol örültek, hogy ismét megjött.

Mindenki számára más-más meséje volt. Érezte a hallgatóság elvárásait, így aztán a szénégetőknek a fábaszorult Bakarasznyi emberkéről, a meszeseknek Kristály kisasszonyról, a hegyek urának lányáról mesélt. A juhászok szájtátva hallgatták, hogy a farkasember milyen körmönfont csellel jutott az özvegyasszony házába.

Nem mesét mondott. Ismerős helyszínek, ismerős emberek nevei hangzottak el, hihetővé téve a legképtelenebb dolgokat is.

Mesélt a meghasadó sziklafalba rejtett temérdek kincsről is, amelyet Szent László rejtett el a pogány tatárok elől, s csak az találhatja meg, aki táltos foggal született, anyatej helyett mézzel szoptatták, s a homloka közepén van egy láthatatlan harmadik szeme is, amelyikkel csak teljes holdfogyatkozáskor lát, de akkor aztán a föld minden eldugott aranyát megtalálja.

Miért ne hittek volna neki, amikor az elmúlt nyáron foggal született a faluban egy gyermek, s az anyja tényleg tejjel hígított mézzel etette.

Olyan adottsága volt az öregnek, hogy pillanatok alatt föl tudta mérni a hallgatóságot, s megtalálta azt a hangot, azt a történetet, amelyik lekötötte, résztvevővé tette az embereket.

Néha napokig is ott maradt egy-egy tanyán. Már nem hívta a kötelesség, több éve nyugdíjas volt. Csak azért járta a hegyeket, mert nem tudott tétlenül ülni. Szinte nem vénült tovább a hosszú évek alatt, ugyan-olyan szikár maradt, egyenes tartású, mint amikor megismerték, s ettől, meg a mesék miatt, valami mágikus szellem lengte körül, s hallgatói meg voltak győződve, hogy jelen volt minden olyan történet forrásánál, sőt, magánál a történésnél, amelyről olykor napokig mondta végtelen regéit.

Varázserőt tulajdonítottak neki. Mert igazi csontkovács volt, aki nemcsak ficamokat, törött karokat, lábakat rakott a helyére, de értett a csigolyák nyavalyáihoz. Dörgöléssel mulasztotta el a fejfájást, s a gennyesedő sebekre is tudta, hogy milyen főzetet kell készíteni.

Egyik szénégető eskü alatt vallotta, hogy látta a farkasával repülni, aranyszínű táltos vitte őket, s volt, aki hitte is ezt a varázslatot, mert máskülönben lehetetlen lett volna, hogy délután még a boksáikat rakó szeneseknél legyen, de szürkületkor már a hegység túloldalán, a málnagyűjtő asszonyoknak meséljen.

Puszta kézzel fogta a pisztrángokat, éppen csak benyúlt a hegyipatakok parti mélyedéseibe, s kopoltyújuknál fogva szedte ki a halakat. De nem volt mohó, csak annyit fogott, amennyit ő, vagy a társasága meg tudott enni.

A gombákat is úgy szedte, mintha rendelésre éppen oda teremtették volna őket, ahol neki a legkényelmesebb lehajolni utánuk. Valóságos gyümölcsöskertjei voltak a havason. Fekete cseresznyék, cigánymeggyek, vackor- és vadalmafái voltak, de egy napsütötte szikla-teknőbe, amelyen keresztül ujjnyi vékony erecske csordogált, dinnyét is ültetett, s a napközben felhevülő mészkő, amely éjszaka csak úgy ontotta magából a meleget, mézédesre érlelte a marhatöknél is nagyobbra növő turkesztánokat. Olyan málnavészeket tudott, ahol vöröslött a gyümölcstől az irtás, pillanatok alatt megszedte edényét, s ha érett már az áfonya, csak letelepedett egy kőre, s marokszám tömte magába a bogyókat.

Látóembernek, táltosnak, rejtett tulajdonságokkal felvértezettnek tartották, s bár nem járt templomba, mégis valami szentfélének vélték, mert könyv nélkül tudta szinte az egész Bibliát.

A karsztfennsík tele volt barlangokkal, s az öregnek szinte mindenhol voltak menedékei. Kényelmesen meghúzhatta magát, már amennyire kényelemnek számít a fenyőágakból rakott fekhely, vagy a nyitott tűzhely, de amelyet mindig olyan helyre rakott, ahonnan a levegő áramlása csak kifelé vihette a füstöt. És volt valahol egy barlang-kamrája is, ahol szalonnáját, puliszkalisztes zsákját tarthatta.

Fiatalos férfi haladt éppen arrafelé, ahol az öreg üldögélt, de még nem láthatták egymást.

A férfi nem az öreget, hanem a farkast látta meg előbb, s mert nem vette észre, hogy nyakörvet visel, kibiztosította revolverét, de még mi-előtt fölemelhette volna a fegyvert, a bokrok közül megszólalt az erdész.

– Ne bántsa. Szelíd, mint egy öleb.

A férfi leengedte kezét, s a hang irányába fordult. Magas, vadászkalapot viselő meghatározhatatlan korú embert látott. Olyan arcot, amelyre azt szokták mondani, hogy egyetlen fából, baltával faragták a vonásait.

A férfi tudta, hogy kivel találkozott, hisz a körzeti megbízott, a rendőrőrsön, ahol a hegyvidék részletes térképét kapta, mesélt az erdészről. Azt is tudta róla, hogy évek óta nyugdíjas, de nem költözött vissza a falujába. Néha ugyan lement kiszellőztetni a házát, de egy-két napnál többet sohasem maradt. Aztán ismét hónapok teltek el, hogy nem látták otthon.

– Nem iszik, nem dohányzik, még gyufa sem kell neki, mert kovával és acéllal gyújt tüzet – mondta az őrmester. – És képzelje, az asszonynak hozott szappangyökeret, mert azt mondja, hogy a finom asszonyi kelméket nem szabad mással mosni. És a feleségem esküszik rá, azt mondja, jobb, mint bármilyen mosószer. Szóval ilyen az öreg. És ha meg-nyeri a tetszését, akkor biztosan segít magának. Én tavasz végén, a nyár elején láttam utoljára, akkor, amikor égett a tőzegláp. Nem nehéz meg-találni, habár nagy ez a hegység. Csak azt kell megtudnia az emberektől odafenn, hogy mikor járt utoljára a tanyájukon, mert azt mondják, hogy átlag kéthetenként újra eljut mindenhova. Így akár be is tudja várni.

A férfi szabadságon volt, de nyomozott. Olyasmire vállalkozott, amiért nem adnak a rendőrségen kitüntetést. Egy fiatal párt keresett, akiket hónapokkal korábban meggyanúsítottak, hogy gyilkoltak, miközben kiraboltak egy ékszerüzletet, de első kihallgatásuk után megszöktek, s ezért minden napilap tele volt a fényképükkel, országos körözésükkel, s az Interpol révén nemzetközi kerestetésüket is elrendelték. És hiába derült ki időközben, hogy ártatlanok, mert

hónapok óta nem törődött a sorsukkal senki. Felvették őket az eltűntek nyilvántartásába, de még azt sem közölték a sajtóval, hogy nem ők voltak, hogy megtalálták az igazi tettest.

A férfi őket kereste. Lelkiismeret-furdalása volt, mert az ipari kamera felvételén, amely a rablógyilkossággal szembeni üzletre volt szerelve, tényleg azok a fiatalok szaladtak, de mozgásukból föl kellett volna ismernie a boldogság, a szerelem szárnyalását, azt, hogy nem menekülnek, hanem libegnek.

A rablógyilkosság április elején történt, a fiatalok már a hónap közepén eltűntek, s most, augusztusban is csak annyit tudott a sorsukról, hogy annak a szárnyvonalnak a végállomásán látták utoljára, abban a faluban ismerték fel őket, ahonnan akár erre is jöhettek volna.

Az erdész nem kérdezett semmit, talán már tudott a százados érkezéséről, mert odalent a faluban hamar híre ment, hogy magas rangú nyomozó szaglászik valakik után, s a hírek soha nem maradtak odalent. Nem maradhatott titokban a százados nyomozása sem, mert fényképeket mutatott az embereknek, abban a reményben, hogy felismerik őket, s a tartózkodási helyükről is tud valaki valamit mondani. A szénégetőkhöz, de a tarvágásra is jártak fel időközben a faluból, s egy ilyen nem mindennapi esemény biztosan beszédtéma lehetett abban a környezetben, ahol a napi munkán kívül, szinte hetekig nem történik semmi érdemleges.

Az erdész tudta, hogy ki a látogató, éppen enni készülhetett, mert a parázson juhtúróval töltött gombafejek süllögtek, de füstnek nyoma sem volt, csak a piruló gombák illatát lehetett érezni.

– Van elég, kettőnknek is sok lesz – nyugtatta az eleinte szabadkozó nyomozót.

Néhány nappal később, a százados rájött, hogy sütéshez, főzéshez a kiszáradt fenyők vastag gyökereiből rakja a tüzet az öreg, mert az igazából olyan, mintha faszenet használna. Láng nélkül izzanak, amíg teljesen el nem égnek. Tisztelte a tüzet az erdész, sohasem hagyott parazsat, tüzet csak a sziklás talajra szokott rakni, mindig megvárta, amíg tökéletesen elég, aztán hagyta, hogy a szél magával vigye a hideg hamut.

Hívatlanul ugyan, de az öreg mellé szegődött.

Eleinte szinte nem is beszéltek egymással, csak mentek, talán céltalanul, de a rendőrtisztnek az volt az érzése, hogy az öreg mutatni akar valamit, hogy vezeti, mert időnként megállt, a fákat, köveket nézte, aztán csak annyit mondott:

– Majd holnap – s furcsa csettintésekkel a farkast hívta, amely elmaradt egy patakparti üregnél, egy korhadt fa odújánál, amelyben talán valami rágcsálóféle rejtőzhetett, mert a farkas nem kapott enni soha, megszerezte maga magának a táplálékát.

– Nagyvadat egyedül soha nem ejt. Ahhoz kellene a falka. Pockokat, nyúlfiakat, s a mostanság betelepedő pézsmapatkányokat eszi. Nem kell félteni, még sohasem maradt hoppon. Télen is kikaparja a hó alól az elemózsiát. Ivartalanított szuka. Muszáj volt megtenni, mert nem akartam, hogy tüzeléskor a szagával idecsaljon igazi agyaras kanokat.

Azon az éjszakán az egyik barlang előtt aludtak, de most nagylángú tüzet rakott az öreg. Kisebb máglyát, amelyről, mint vörös csillagok, izzó pernye szállt az ég felé. A százados a csillagokat nézte, szinte észre sem vette, hogy mikor kezdett mesélni az öreg.

– Volt valaha itt a patakon egy fűrésztelep. Az az út, amelyiknek a nyomát még most is lehet látni, az vezetett le onnan a vasúthoz. Akkor még olyan fenyők is voltak itt, hogy három ember sem érte át a törzsüket. Hangszerfenyők voltak a javából. Ennek a gatternek a tulajdonosa, bizonyos Löwy Marci, egy zsidó ember volt. Jó komám lehetne most is. A háború vége előtt, a deportálásokkor itt bujkált a hegyekben, aztán az egyik korcsitúra, egy részeges favágó bemondta a csendőröknek. De azok nem mertek utánamenni, tudták, hogy Marci úgy ismeri a havast, mint rajta kívül talán csak én, meg aztán sejtették, hogy fegyvere is van. Azt mondták a favágónak, hogy akkor kapja meg a fejpénzt, ha elevenen leviszi Löwyt a csendőrségre.

– Hát, uramisten, az a csavargó meg is találta, de Löwy tudta, hogy mi járatban van, mert semmi keresnivalója sem lehetett a gazembernek az Orkánoson, a csemetésben, így aztán nem adta olcsón a bőrét az én komám. Elébb a fejszével hadakoztak, de nem tudtak egymással elbánni, aztán, amikor balta nélkül maradtak, mert a nagy csattogtatásban mindkettőnek eltörött a nyele, akkor egymásba kapaszkodtak a földön. Kövekkel, ágakkal, s ami a kezükbe került, azzal csepülték egymást. Olyan martot vágtak maguk körül a nagy birkózásban, mintha vaddisznó dagonyázott volna ott. Volt vérrel kevert sár is, fogak is repültek, s marokszámra a haj, de nem tudtak egymással elbánni. Akkor azt mondja Löwy:

– Nem tudom, mennyire taksálják az irhámat a csendérek, de én tízannyit adok.

Amire a másik nemhogy elengedte volna, de még jobban szorította, s azt mondta neki:

– Akkor engemet fognak be, mert tudom, hogy merre bujkál, s azt hiszik, hogy a magafajtával cimborálok, piszkos zsidaja.

Egész éjszaka küzdöttek, de nem tudtak egyről a kettőre menni. Már abba is megegyeztek, hogy amíg isznak a patakból, addig béke van, s csak akkor kezdik újra, amikor visszaértek a tisztásukra. Nekiveselkedtek, de sikere egyiknek sem volt. Betörték egymás orrát, bordák recsegtek, aztán amikor hajnalodott, mintha a föld nyelte volna el őket, úgy eltűntek, hogy soha többet senki sem látta őket a havason.

– Volt szemtanúja a dulakodásnak? – kérdezte a százados, mert az események ilyen pontos leírása azt az érzést keltett benne, hogy csak az erdész lehetett nézője ennek az élethalál harcnak.

– Senki sem látta, de így történt. Szóról szóra így. Én nem voltam itt, akkor éppen az Ünőkőnél voltam a határőrökkel partizánvadászaton, s amikor a harcok után visszatértem, felégetve találtam a fűrészmalmot, a deszkaraktárt, de még a lovak istállóit is felgyújtotta valaki. Az emberek pedig, akik oda voltak szegődve napszámra, heti bérre, úgy eltűntek, mintha lakatlan lenne a havas alja, nem is lennének falvak, tanyák körös-körül. De ha azt akarja kérdezni, hogy honnan tudom, hogy mi is történt, akkor azt kell, hogy mondjam, hogy azóta is láttam egyszer Löwyt, meg azt a gazember favágót is egy október végi napon. Pontosan ott láttam meg őket, ahol egyszer már harcoltak, de a zsidó, szarvas formájában jött elő a tisztásra, a favágó pedig vadkan képében. Igazi nagyvadak voltak, de én mindkettőt felismertem. Az arcuk, uram, az arcuk nem változott. Csak éppen hozzáidomult a szarvasléthez, meg a vaddisznó agyarakhoz. Úgy verekedtek, hogy porzott a föld. Csattogtak az agyarak, a Löwy agancsa pedig szikrát is vetett, ahogy beletúrt a sziklás földbe, de nem tudtak egymással elbánni. Engem éppen csak meglátott a tisztás szélén az a gazember, amikor célba vettem, akkor még volt fegyverem, s nagyokat horkantva becsörtetett a sűrűbe. De Löwy, a szarvas, a lábán sérült, az nem tudott elfutni. Én támogattam be a barlangba, kötöztem a sebét forrasztófűvel, s akkor a szeméből kiolvastam minden nyomorúságát, s azt, ami vele történt.

Hallgattak. A századoson különös hangulat lett úrrá. Arra gondolt, hogy minden megtörténhet ebben az erdőben, amelynek fái szinte gótikus katedrálisként határolják a barlang előtti tisztást, s a szálfaoszlopokkal megtámasztott, ágakból kirajzolódó hálós boltozat miatt, ténylegesen templomban, valamilyen szertartás színhelyén érezte magát. Sejtette, hogy ilyenek lehettek az ókori szent ligetek, pattogó tűzzel, a sötétség áthatolhatatlan falával. Azok a helyek, ahol a mítoszok, a vallások születtek. A százados tudta, hogy az öreg hisz az

átváltozásokban. A szarvassá, vaddisznóvá alakuló emberben, a kígyó képében megjelenő rontó asszonyban. A hit pedig nemcsak nagyhatalom, de ragályos is. Nem is kellett megerőltetnie magát, hogy maga előtt lássa a szarvas és a vadkan harcát, s ebben a sejtelmekkel teli havasi éjszakai világban úgy rémlett, hogy az erdész szelíd farkasának is emberi arca van, s valakire, talán egy régen látott rokonára, ismerősére hasonlít.

Úgy aludtak bele a hallgatásba, az öreg a frissen vágott fenyőágakon, a nyomozó a földre terített sátorlapon, hogy már a tűz sem parázslott, csak a csillagok ezüstjét, s a farkas sötétben villogó szemének foszforeszkálását látták.

* * *

Hajnalban arra ébredt, hogy újra ropog a tűz, de most nem lángolt, csak kékesen égett, mint a faszén, s a parázs fölött már zubogott a teavíz.

Az öreg nem volt a fekhelyén, de amint felkönyökölt, észrevette, hogy a pataknál borotválkozik. Szárazon, fakéssel kaparta többnapos borostáját, s amikor a férfi közelebb ment, átható kénes szag csapta meg orrát, valami zöldes pépet látott az erdész arcának borotválatlan felén, s talán csodálkozást árult el a tekintete, mert az öreg magyarázóan mondta:

– Ez a razol. A vallásos zsidók borotválkoznak így. Löwy komámtól tanultam a készítését is. Tudja, úgy alakult, hogy én is pénteken borotválkozok mindig, mint ő. A razol lemarja a szakállat, aztán a fakéssel csak a kulimászos sörtét szedi le az ember. Ez éppen ide való módszer. Nem kell se pamacs, se hab, se tükör, tapintással érzem, hogy hol kenjem be magamat, aztán a mosakodással leszedem a maradék razolt – mondta az öreg. – A barlangban, azon a gerendán, amit fogasként használok, van egy újság. Hozza ki.

A százados műanyagtasakba kötött újsággal tért vissza, és a piszkos zacskón keresztül is látta, hogy az újságban a két körözött fiatal képe van az első oldalon.

– Egy fejvadász hagyta itt. Elirányítottam jó negyven kilométerre, Templom-pusztára, mert sem nekem, sem a farkasomnak nem tetszett a pofája.

– Látta őket, beszélt velük? – kérdezte izgatottan a férfi, de az öreg csak a fejét ingatta, mint akinek nincs mondanivalója, aztán mégis megszólalt.

– Látni láttam, beszélni nem beszéltem velük, de azt tudom, hogy most hol vannak. De annak hosszú sora van. Először is azt kell, elmondjam, hogy odalent a tőzeglápon, az északi oldalban van a Szarvaskút, egy olyan forrás, amelyik igazából patak. Itt a tetőn tűnik el egy víznyelőben, aztán odalenn, ki tudja milyen barlangrendszereken keresztül, a felszínre bukkan. Hideg és tiszta, s mostanság aranyszemcséket is találtam benne. Pedig isten a tudója, itt azelőtt senki nem talált, pedig keresték, mert a hegy túloldalán, valamikor bányászták is. Na, szóval, a fiatalokról csak úgy lehet beszélni, ha tudja az ember, hogy a szalamandra szájának váladéka olyan, mint a királyvíz, oldja az aranyat, aztán az ürülékével lerakódik a vizek fenekén. Hallott maga egyáltalán a szalamandrákról? Azok a tűzből születnek, s éppen ezért nem is árt nekik a tűz.

Az öreg arról mesélt, hogy a szalamandrák hangosan tudnak sírni, jajveszékelni, mint a mandragóra, s hogy odalent a tőzeglápon sohasem voltak honosak, mert a mészkő miatt túl kemény számukra a víz.

– Meg aztán valami méreg is kioldódhat a rothadó lápi mohákból, mert még a szúnyoglárvák sem maradnak meg a tószemekben. Csak egy légyfajta bírja, azzal táplálkoznak a húsevő növények. De most, a Szarvaskút vizében él két szalamandra. Az úgy történt – és mesélni kezdte azt a napot, amikor megpillantotta a fiatalokat.

– Olyan csendben jöttek, hogy azt már lopakodásnak lehetne nevezni. Láttam rajtuk, hogy elgyötörtek, talán éhesek is, de azt már az első percben tudtam, hogy tiszták, hogy nem bűneik elől menekülnek. De arról aztán meg is bizonyosodtam, még az újságból is azt láttam az arcukon. Csomagjuk szinte semmi sem volt. Egy könyvfélét vitt a lány, olyant, amilyen a faluban a turistaházban lehet ingyen kapni, s annak a térképeit köbözték. A meredély szélén megpihentek, s hallottam, hogy a fiú azt mondja, „itt szerettem volna tölteni a mézesheteket." Szomorúan legyintett, magához ölelte a lányt, s én megsajnáltam őket. Éppen a számadó juhásztól jöttem, felpakoltan sajttal, két nagy malomkő méretű juhsajtot adott a moldovai csángó. Tudja, van egy barlangom, ami jó szellős, olyan ajtót csináltam rá, hogy még a légy sem tud bemenni. Ott tartom az ennivalót. Sajt, túró eláll benne hónapokig. De, akkor, amikor megláttam őket, a kosarat a farkas szájába tettem, lehetett a puliszkaliszttel együtt legalább húsz kilós a teher, s ez a jámbor odavitte, letette elébük, farkát csóválva udvarolt nekik. És nem mondtam igazat. Nem beszéltem velük, csak odakiáltottam, hogy ne féljenek, szelíd állat az, egyék meg nyugodtan, amit küldtem, s ha kell, lesz majd pótlás is. És akkor elindultak a kis szakadék felé. Ott lehet leereszkedni az Aba-

sziklánál – mondta az öreg, s olyan életszerűen mesélt, hogy a százados lehunyta szemét, s mindent tisztán látott, mintha filmet nézne.

A fehér mészkő szinte kráterként vette körbe a lápot, s a sziklák csenevész, már-már sárguló növényzetével ellentétben, a tószemekkel tarkított vizenyős fennsík, ahol nem viselte valami tűzvész fekete nyomát, zöldje olyan színkontrasztot teremtett, hogy az embernek kedve lett volna napokig sátorozni ebben az oázisban.

A tavacskák vize, amelyeket tó-szemként emlegetett az öreg, vöröses volt a rothadó tőzegtől, de a hegy alatt élénkzöld források mosták a lápba a mészkőrétegek közül a penészcsíkokra emlékeztető üledéket. Ahogy a vörös tócsákba ért a forrásvíz, olyan volt, mintha apró deltát hozna létre. Sokáig nem kavarodott össze a két szín, s a lány nézte ezt a játékát a színeknek, s talán azt gondolhatta, hogy egy nagyított fényképen olyan lenne, mint az amazóniai torkolatok, ahol a tiszta vízzel keverednek a hordaléktól elszíneződött folyók, de több napi járóföldön át kivehető, hogy igazából két folyó hömpölyög ugyanabban a mederben.

A sziklaperem és a tőzegláp között keskeny ösvény húzódott, éppen csak elfért rajta egy ember, de néhol oldalozniuk kellett a fiataloknak, s ők egy bottal ki is próbálták, hogy derékig süppednének, ha lecsúsznának az útról.

Már az ereszkedés sem volt könnyű, helyenként szinte hason fekve mentek lefelé az embernek is nehéz meredek csapáson, s mégis patkónyomokkal volt teli minden olyan hely, ahol megállt a homok a sziklamélyedésben.

A lány hangosan olvasta az útikönyvet.

– A mohos-láp tengerszintfölötti magassága ezernégyszázhúsz méter, területe száznegyven hektár. Élővilágában olyan ritka jégkorszaki maradványokat találunk, mint a húsevő, kereklevelű harmatfű, de gyakori a mámorka, a vörös és fekete áfonya. A láp nagy területét a tarka tőzegmoha borítja. A védett terület megközelítése tapasztalt idegenvezető nélkül nem ajánlott, mert a láp part menti mélysége helyenként eléri a kilenc métert is. Itt találták meg azt a mumifikálódott szarvast, amely egykorú lehet a dániai Tollund-ember múmiájával, amelyet szintén egy tőzeglápban találtak, s amelyről a vizsgálatok kimutatták, hogy több mint kétezer éves – olvasta a lány, aztán kis szünetet tartott. – Mit gondolsz, ha belefulladnék, belőlem is múmia lenne?

– Azért így sokkal jobban tetszel – mondta a fiú, de nem volt kedve beszélni. Szomjúság gyötörte, már a hegy túloldalán elfogyott a vizük, csak éppen annyi maradt, hogy a lány ihasson, hogyha akar.

Remélte, hamarosan megtalálják azt a forrást, amelyet az útikönyv olyan bővizűnek írt le, mintha patak folyna ki a sziklaoldalból. És a forrás mellett sátorverésre alkalmas helyet is jelölt a térkép.

– Tudja százados, nem adtam nekik vizet, mert egy órányi gyaloglás után úgyis meg kell találniuk a Szarvaskutat, s minek cipekedjenek fölöslegesen – mondta az öreg.

A forróság beszorult a kráterbe, s az út, amelyen csak tipegve lehetett haladni, nem akart fogyni, úgy tűnt, mintha egyhelyben topognának. Felváltva cipelték a nehéz kosarat. Csenevész vörösfenyő torzója emelkedett ki a lápból, mintegy jelezve, hogy közelednek az édesvíz felé. Már látták is a stéget, az egyetlen helyet, ahol sátorverésre alkalmas volt a láp. Vaskampók, gyűrűk voltak a gerendákba verve. Kétszemélyes, vagy annál is nagyobb sátrat lehetett rögzíteni, anélkül, hogy a szegekkel kellene kínlódnia az embernek. A kútnál nagybetűs figyelmeztető táblán az állt, hogy a tőzegláp fokozottan tűzveszélyes, s hogy az egyetlen tűzrakóhely itt van, a kútnál, a kőből épített katlanban.

– Van egy ír pónim – mondta az öreg. – Okos, de olyan okos, hogy leküldhetem a faluba, elmegy a szenesekhez, a mészégetőkhöz, s mert egyszer valakik a Szarvaskútnál felejtettek egy csomag édességet, időnként lemegy magától, talán abban reménykedik, hogy még talál, hogy lesz ott talán több is. Ha két követ ütögetek, a meszesekhez, az égertőhöz megy, ha a szenesedett taplót mutatom, a szenesekhez, ha zacskót, akkor lemegy a faluba, s ha kekszet kap, szinte vágtat le a lápra. Tőle küldtem a fiataloknak szappant, papírt, meg cukrot, s írtam nekik, hogy az áfonyalevélnek jó a teája.

A százados maga elé képzelte a hegyen tipegő lovacskát, s elmosolyodott. Nem sürgette az öreget, érezte, hogy mindjárt a lényegre tér. Sejtette, hogy ha valakitől megtudhatja az igazságot, hogy hová tűntek a fiatalok, hát csak az öreg lehet az. Ő láthatta, hogy mit csináltak, merre mentek, mert egészen biztos, itt nem érhette utol őket a jó hír. Az, hogy megtalálták a rablógyilkost, s hogy visszamehetnek az egyetemre, folytathatják tanulmányukat.

De az öreg kivárt a története végével. Két kavicsot vett föl a meredély széléről, kocogtatni kezdte, s néhány perc múlva tényleg megjelent a szőke sörényű póni.

– Van keksz, vagy valami édesség magánál? – kérdezte az öreg, s a százados még ki sem bonthatta a csokoládé papírját, mert Lady, így hívta az öreg a lovat, kikapta kezéből, egyet roppantott rajta, nyelvével préselgette, aztán, amikor már nem maradt semmi élvezhető a

csomagolásban, amit kioldhatott volna a nyála, kiköpte a masszává gyúrt maradékot.

– Most le fog menni a lápra – mondta az öreg, s a póni elindult a szakadék felé. Olyan ügyesen lépkedett, mint a drótkötélen egyensúlyozó légtornászok. Nem sietett, óvatosan rakta egymás elé patáit, néha megállt, kitapogatta a köveket, aztán oldalozva, mint a zergék, szökdécselve folytatta útját.

– Vele küldözgettem ezt, azt, s egyik reggel, amikor gyufát küldtem nekik, megláttam a fejvadászt. Talán már egy hete is lehetett annak, hogy elirányítottam a túloldal felé, de most éppen a lápra vezető ösvényen járt. Tán megsejtette a fiatalokat. Nem mozdultam innen, éjszakára is itt maradtam, hátha segíthetek, s hajnalban arra ébredtem, hogy kénes füst csípi az orromat. A krátert már nem is lehetett látni. Nemcsak a láp égett, de a galériaerdő fenyői is. Talán azok gyulladtak meg előbb, s a kidőlő fák parazsa izzította be a tőzeget, amely aztán hetekig, a zivatarok megérkezéséig senyvedve parázslott, hatalmas füstfelhőt eregetve. A fejvadász rakhatott tüzet. Azt hihette, hogy száraz helyre hordja a fát. Nem tudta, hogy az a puha szárazulat tőzeg, s ha beég, kidől a mellette álló fenyő. Tudja uram, a tőzeg olyan, mint a szivacs, de nemcsak a vizet szívja fel, hanem a tüzet is. Néhol, mintha gyújtózsinór lenne benne, előreszalad az izzás, aztán a vizesebb területek is begyulladnak. Több-méteres mélységig képes kiégni, csak azok a nagy szürke hamugödrök maradnak utána, amelyek aztán lassan, az idők folyamán feltelnek vízzel, tószemek lesznek. Higgye el, nem láthattam semmit abból, ami odalent történik, de azt tudtam, hogy onnan eleven ember ki nem jöhet. Mert a meredélyről csak lefelé, az ösvényre dőlhetnek az elszenesedett, izzó törzsek, s ha nem a tűz, akkor a kráterbe szorult füst, a levegőhiány öli meg őket. A farkas nyüszítve rángatott, minél távolabb akart tudni attól a pokoltól. De már itt, a tetőn sem lehetett semmit se látni, s akkor én is elindultam, mert tudtam, hogy nincs remény, hogy azoknak ottan nem lehet esélyük az életben maradásra. Aztán egészen a múlthetekig égett a láp. Olyan volt, mintha vulkán működne, mert a forró gőz magasba emelte a pernyét, s mi itt mindnyájan azért imádkoztunk, hogy ne-hogy viharos széllel érkezzen az eső, mert a katlanból felszippanthatná az apróbb parazsakat, lángba borítva az egész hegyvidéket. Tudtam, hogy a fiatal párnak nem lehetett esélye. Talán órákkal, de inkább percekkel hosszabbította meg a szenvedésüket, ha a Szarvaskút kiömlő vize alá bújtak. És biztosan azt is tették. De, amikor az esőzések után le-mentem a még mindig gőzölgő láphoz, a forrás sem látszott, méter vas-tagon feküdt rajta és fölötte az

elszenesedett fák maradványa. Élőlény nem élhette túl, s mégis, a szén alól kibukkanó vízben, a parton, ott, ahol azelőtt a tőzeg széle kezdődött, megláttam azt a két szalamandrát. Félig vízben, félig a tűzvésztől megfeketedett mészkövön ültek, s mintha mondani akartak volna valamit. Uram, én tudom, hogy mit beszélek. Ott, ab-ban a kráterben soha nem éltek szalamandrák, de Löwy apjától tudom, akinek tudós prágai rabbik voltak az ősei, hogy a szalamandrák a tűzből születnek. És nem árt nekik a tűz. És ott, abban az elfeketült homokban, amely igazából világos kellene legyen, mert a mészkő morzsaléka, de a tűztől olyan színű lett, mintha bazalt lenne a hegyoldal, ott megláttam a feketeségben a szalamandrák mellett az aranyszemcséket. Szabályos gömböcskék voltak, parányiak, szinte láthatatlanok, s akkor a szalamandrák behátráltak a vízbe, lábaikkal olyan mozdulatokat tettek, mintha nekem akarnák összeseperni a rögöket. Esküszöm, hogy felismerhető volt az arcuk. A lány volt az, és a fiú. Nem égtek meg, most is ott vannak, ahol nem bánthatja senki őket.

* * *

A századost a póni kísérte a faluba vezető úton. Egészen az állomásig ment vele, s csak akkor fordult vissza, amikor a férfi kekszet adott neki. Mellső patáival kapált, a zsebet szaglászta, ahonnan a kekszeket kapta, aztán megérthette, hogy nincs több, s vidám nyerítéssel vágtázni kezdett a felvég, a hegyek felé.

A százados tudta, hogy most következik a munka neheze. Vissza kell térjen majd, hogy átszitálhassa a Szarvaskút körüli hamut. Hátha legalább fogak, valami fémtárgy maradt a szerencsétlenek után. Valami, aminek alapján azonosítani tudják őket. Biztos volt benne, hogy meghaltak, de abban reménykedett, hogy a tömény füst miatti tökéletlen égésben maradhatott valami belőlük.

Sajnálta, hogy nem tud hinni a szalamandrákban. És nem tudta elfelejteni az arcukat, azt a tanácstalanságot, félelmet, amit akkor látott rajtuk, amikor közölték velük, hogy mivel gyanúsítják őket.

Nem hitt az öreg meséjében, s mégsem tudta elfelejteni azt a képet, amit az öreg mesélt. A csupa szén és hamu világban, a Szarvaskút tiszta vizének csermelyében, a fekete homokban ott várja két szalamandra, hogy elmondja nekik: „ártatlanul gyanúsítottalak titeket. Sajnálom, de nem tudom jóvátenni, most már örökre jóvátehetetlen a hibám, vagy inkább a bűnöm.”

A szerelvény már bent állt. Első osztályra váltott jegyet, szeretett volna egyedül utazni. Egyedül a gondolataival, ennek a néhány napnak a felkavaró emlékeivel, de közvetlenül az indulás előtt középkorú nő szállt be fülkéjébe.

Lehúzta az ablakot, valakitől búcsúzkodott, s az ablak alatti asztalkára tett egy bemocskolódott borítójú könyvet.

A százados szeme véletlenül tévedt a címre. A szerző neve olvashatatlanra kopott, de a borítón, mint valami üzenet, az állt: HARC A SZALAMANDRÁKKAL.

Vári Attila: Szarvaskút címmel, Sófár2007.június 24.
Székelyföld, 2009.január